

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՈԼՈՐՏԻ
ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԿՐԹԱԿԱՆ
ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ

Տաթևիկ Սլավիկի Մովսիսյան

հայցորդ

ԲՊՀ, Կրթության կառավարման և պլանավորման ամբիոն

tatevmovsisyan1907@gmail.com

Ամփոփագիր

Սույն հոդվածում վերլուծվել են Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն կրթության որակի ապահովման ոլորտի օրենսդրական հիմքերը և դուրս են բերվել մի շարք հիմնախնդիրներ, որոնք սահմանափակում են բարձրագույն կրթության որակի ապահովման սուբյեկտների գործունեությունը, խոչընդոտում Հայաստանի Հանրապետությունում որակի ապահովման մշակույթի փարածմանը, ամրապնդմանը և զարգացմանը, կրթության որակի բարելավմանն ու բարձրագույն կրթության համակարգի արդյունավետության, մրցունակության, հաշվետվողականության ու թափանցիկության բարձրացմանը:

Բարձրագույն կրթության որակի ապահովման ոլորտը կարգավորող նորմատիվ-իրավական փաստաթղթերի համակողմանի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ այդ փաստաթղթերում կրթության որակին վերաբերող հասկացությունները ժամանակավրեպ են և չեն համապատասխանում ներկայիս իրողություններին, ուստի հրատապ է այդ հասկացությունների վերանայումը: Բացի այդ, գործող օրենքների կիրառմամբ տրվում են բարձրագույն կրթության միջազգայնացմանն ուղղված միջոցառումները, ինչը նաև օրենսդրական ակտերում առկա հակասությունների հետևանք է: Թեպետ 2005 թվականից ի վեր Հայաստանի Հանրապետությունը քայլեր է ձեռնարկում բարձրագույն կրթության ոլորտում առկա խնդիրների լուծմանն ուղղությամբ, այնուամենայնիվ, սույն հետազոտության արդյունքում վերհանված օրենսդրական խնդիրները սահմանափակում են Հայաստանի Հանրապետությանը՝ Եվրոպական բարձրագույն կրթության փարածքին (ԵԲԿՏ) ամբողջությամբ ինտեգրումը՝ առաջ բերելով որակի ապահովման գործընթացների կազմակերպման և իրականացման մի շարք խոչընդոտներ:

Հիմնաբառեր. բարձրագույն կրթություն, բարձրագույն կրթության սահմանադրական իրավունք, որակի ապահովում, որակի ապահովման օրենսդրական խնդիրներ, կրթական բարեփոխումներ:

Ներածություն

ՀՀ բարձրագույն կրթության բնագավառում օրենսդրական խնդիրների շարքում և հատկապես կրթությանն առնչվող գրեթե բոլոր իրավական փաստաթղթերում առանցքային տեղ է զբաղեցնում կրթության որակը՝ որ-

պես երկրի կայուն առաջընթացի և զարգացման անհրաժեշտ նախապայման: Կրթության որակի ապահովմանն առնչվող իրավական հարցերը մշտապես գտվել և շարունակում են մնալ ոլորտի տարբեր մասնագետների, փորձագետների, հետազոտողների ուշադրության

կենտրոնում և իրենց արտացոլումն են գտել տարբեր փաստաթղթերում, որոնք էլ մեթոդաբանական հիմք են ծառայել սույն հետազոտության համար:

Կարևորելով կրթության որակի բարելավմանն ուղղված միջոցառումները՝ սույն հոդվածի **նպատակն է՝** հետազոտել ՀՀ բարձրագույն կրթության որակի ապահովման ոլորտի օրենսդրական դաշտը և դուրս բերել դրանում առկա հիմնախնդիրները:

Հետազոտության **օբյեկտը՝** բարձրագույն կրթության որակի ապահովման օրենսդրական դաշտն է, իսկ **առարկան՝** վերջինիս ուսումնասիրությունը և առկա խնդիրների ազդեցությունը ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգի գործարկման վրա:

Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են փաստաթղթերի համեմատական վերլուծության, համադրման մեթոդները:

Բարձրագույն կրթություն ստանալու սահմանադրական իրավունքի կարևորագույն բաղադրիչներից է կրթության որակի ապահովումը: Կրթության որակի մասին սահմանադրական նորմն ամրագրված է «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքում: Մասնավորապես 2016 թվականի մարտի 16-ին ընդունված «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքում սահմանվեց «կրթության որակ» հասկացությունը, համաձայն որի՝ կրթության որակը «կրթական քաղաքականությամբ սահմանված նպատակների և խնդիրների իրագործմանը միտված կրթության կազմակերպման չափելի արդյունք է, որը գնահատվում է՝ հաշվի առնելով սովորողի անհատական կարիքները, կրթության կազմակերպման միջավայրը, ուսուցման ծրագրային բովանդակությունը, կրթության կազմակերպման գործընթացը և ուսումնառության գնահատված արդյունքները՝ համաձայն սահմանված չափանիշների»: Նույն

օրենքի 3-րդ հոդվածի 1.10 իրավադրույթով ըստ ուղղությունների սահմանվեցին կրթության որակի գնահատման չափանիշները, որոնք հիմք հանդիսացան հավատարմագրման չափանիշների մշակման համար [«Կրթության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 3]:

Օրենքում որակի սույն ձևակերպման ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ այն բովանդակային առումով գերծ չէ թերություններից: Թեպետ ձևակերպման մեջ կարևորվում է կրթական ծառայությունների հիմնական սպառողների՝ սովորողների անհատական կարիքները, այդուհանդերձ, պետք է նշել, որ միջազգային պրակտիկայում և գիտամանկավարժական գրականության մեջ կրթության որակը գնահատելիս հաշվի են առնվում ոչ միայն սովորողների, այլև ոլորտի բոլոր առանցքային շահակիցների կարիքներն ու պահանջները: Միևնույն ժամանակ, ՀՀ-ում ընդունված է կրթության որակի՝ «համապատասխանություն սահմանված նպատակին» ձևակերպումը, համաձայն որի՝ որակն ապահովված է, եթե, օրինակ, բուհի գործունեությունը բխում է իր առաքելությունից, կանոնադրական ու ռազմավարական նպատակներից: Այսինքն, օրենքում ամրագրված որակի այս ձևակերպումը մասամբ է ներկայացնում «որակ» հասկացության էությունը և վերանայման անհրաժեշտություն ունի, քանի որ միայն սովորողների անհատական կարիքների, կրթական միջավայրի, ուսումնական ծրագրերի բովանդակության, սովորողների ուսումնառության արդյունքների հաշվառմամբ և բուհի ռազմավարական կառավարման գործընթացները շրջանցելով հնարավոր չէ ամբողջությամբ գնահատել կրթության որակը, հետևապես՝ իրագործել կրթական քաղաքականությամբ սահմանված նպատակներն ու խնդիրները:

Կրթության որակի մասին նորմ ամրագրված է նաև «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքում: Հարկ է նշել, որ օրենքի 3-րդ հոդվածի 14-րդ և 15-րդ իրավադրույթներով ամրագրված են կրթության «որակի գնահատում» և «որակի ապահովում» հասկացությունները, որոնց համաձայն՝ որակի գնահատումը «բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնագիտությունների, կրթական ծրագրերի, ուսուցման մեթոդների, անձնակազմի և կառուցվածքի արդյունավետության գնահատումն է», իսկ որակի ապահովումը՝ «պետական կրթական չափորոշիչներին և հավատարմագրման չափանիշներին կրթության որակի համապատասխանության ու բարելավման անընդհատ գործընթաց» [*Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին*] ՀՀ օրենք, Հոդված 3]: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ վերջին քսանամյակում տեղի ունեցող կրթական բարեփոխումների արդյունքում վերափոխվել են որակի գնահատման և որակի ապահովման մոտեցումները, գիտամանկավարժական գրականության ու ոլորտը կարգավորող տարբեր փաստաթղթերի մեջ ևս վերանայված են «որակի գնահատման» և «որակի ապահովման» հասկացությունների սահմանումները: Ներկայումս որակի գնահատումը վերաբերում է բուհի գործունեության բոլոր տիրույթների գնահատմանը, իսկ որակի ապահովումը՝ բուհի առանցքային շահակիցների մասնակցությամբ և նրանց կարիքների ու պահանջների հաշվառմամբ այդ տիրույթների բարելավմանն ու հավատարմագրման չափանիշներին համապատասխանությանը: Այսինքն, որակի գնահատումը կազմում է որակի ապահովման մի մասը: Որակի գնահատումն ու որակի ապահովումն իրարից անկախ գործընթացներ չեն, այլ փոխլրացնում են մեկը մյուսին, հետևաբար օրենքում դրանց

սահմանումների ձևակերպումները բովանդակային առումով ենթակա են վերանայման: Մյուս կողմից, օրենքում որակի ապահովման ձևակերպման մեջ կարևորվում է մատուցվող կրթական ծառայությունների համապատասխանությունը պետական կրթական չափորոշիչներին: Միևնույն ժամանակ, օրենքի 8-րդ հոդվածի 1.1 և 1.4 իրավադրույթներում ամրագրված է, որ պետական կրթական չափորոշիչներով ապահովվում է ՀՀ-ում բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտության կրթության որակն ու օտարերկրյա պետությունների բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության որակավորումների և փաստաթղթերի ճանաչումն ու համարժեքության հաստատումը: Սակայն, օրենքով սահմանված վերոնշյալ պահանջները լիովին չեն իրականացվում մի շարք հանգամանքներով: Մասնավորապես՝ մինչ օրս ոչ բոլոր մասնագիտությունների համար են մշակված ու հաստատված համապատասխան կրթական չափորոշիչներ, այնինչ վերջիններս պետք է լինեն կրթության որակի գնահատման կարևոր ուղենիշեր: Ակադեմիական շարժունության ու որակավորումների ճանաչելիության նպատակով վերջին հինգ տարիներին բուհերի կողմից գործողության մեջ դրված կրթական ծրագրերի համապատասխանությունը 2016թ. վերանայված որակավորումների ազգային շրջանակին չի կարող վստահարժան գնահատվել, քանի որ նախ ՀՀ որակավորումների ազգային շրջանակը չի անցել ինքնահավաստման գործընթաց և, բացի այդ, ի տարբերություն մի շարք եվրոպական երկրների (օրինակ՝ Գերմանիա, Բելգիա, Նիդերլանդներ) ՀՀ-ում չի գործում որակավորումների ազգային շրջանակի որակավորումների եվրոպական շրջանակին ու ԵԲԿՏ որակավորումների շրջանակին համապատասխանեցման պատասխանատու կառույց: Ստացվում է, որ բուհերի կողմից իրա-

կանացված գնահատումը կարող է ծառայել լրկ բուհի կամ դրա կրթական ծրագրերի թերությունների վերացման գործընթացի իրականացման հիմք, այլ ոչ թե օրենքի պահանջ: Բացի այդ, բոլոր մասնագիտությունների գծով դեռևս մշակված չեն որակավորումների ոլորտային շրջանակներ, բարձրագույն կրթության եռաստիճան մակարդակներում արդյունավետ չի գործարկվում կրեդիտային համակարգը, որը պայմանավորված է օրենսդրական դաշտի անկատարությամբ՝ այդպիսով խոչընդոտելով որակավորումների ճանաչմանն ու ակադեմիական շարժունությանը: Ինչ վերաբերում է հետբուհական մասնագիտական կրթության որակի ապահովմանը, ապա հարկ է ընդգծել, որ ՀՀ-ում հետբուհական կրթական ծրագրերը չեն անցնում որակի արտաքին գնահատման գործընթաց, քանի որ պետության կողմից բուհերին դեռևս նման պահանջ չի առաջադրվել, ուստի օրենքի 1.1 իրավադրույթի պահանջը նույնպես չի իրականացվում:

Բարձրագույն կրթության որակի արտաքին ապահովման առավել տարածված մեխանիզմների՝ բուհերի լիզենցավորման ու պետական հավատարմագրման օրենսդրական պահանջները սահմանված են «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ, 7-րդ, 13-րդ, 22-րդ իրավադրույթներում: Մասնավորապես նույն օրենքի 3-րդ հոդվածի 12-րդ իրավադրույթի համաձայն՝ պետական հավատարմագրումը «պետության կողմից բուհի, կրթական ծրագրի, մասնագետների պատրաստման որակի՝ պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխանության ճանաչումն է» [*«Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենք, Հոդված 3*]: Հարկ է նշել, որ սույն ձևակերպումը լիովին չի արտացոլում հավատարմագրման էությունն ու նպատակը: ԵԲԿՏ-ում

տեղի ունեցող կրթական բարեփոխումների համատեքստում հավատարմագրումը պետության կողմից սահմանված որակի ապահովման (հավատարմագրման) չափանիշներին համապատասխան բուհի կատարողականի ու կրթական ծրագրերի որակի գնահատման գործընթացն է: Ուստի, հավատարմագրման հասկացության ձևակերպումն անհրաժեշտ է վերանայել՝ դրանում արտացոլելով հավատարմագրման արդիական մոտեցումները:

Անդրադառնալով լիցենզավորմանը՝ պետք է նշել, որ լիցենզավորման գործող պահանջներն ու պայմանները ևս վերանայման անհրաժեշտություն ունեն, քանի որ դրանք ընդհանրական են և տարանջատված չեն ըստ ոլորտային առանձնահատկությունների ու կրթական աստիճանների: Հատկապես, խնդիրն ակնհայտ է ռազմական և այլ ուժային ոլորտների մասնագիտությունների գծով բուհերում, ինչը պետության կողմից այդ ոլորտների համար լիցենզավորման առանձին չափանիշներ չսահմանելու հետևանք է՝ խոչընդոտելով ոչ միայն կրթության որակի բարելավմանը, այլև այդ բուհերի մրցակցային դիրքի ամրապնդմանը: Նշված խնդիրն առկա է նաև հավատարմագրման դեպքում: Մասնավորապես, 2011 թվականին ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված որակի ապահովման չափանիշներով հավատարմագրվում են նաև ոլորտային առանձնահատկություն ունեցող բուհերը, որոնցով, ըստ էության հնարավոր չէ բազմակողմանի գնահատել այդ բուհերի փաստացի վիճակը և ներուժը՝ հաշվի առնելով ոլորտային առանձնահատկությունները:

Ի լրումն վերոնշյալի՝ ԵԲԿՏ-ին լիովին ինտեգրվելու տեսանկյունից ՀՀ-ում կրթական բարեփոխումների իրականացման խնդիրներից է 2015 թվականին ընդունված ՈԱԵԶՈՒ-ին համապատասխան որակի ապահովման գործընթացների իրականացումը: Այս համա-

տեքստում հարկ է նշել, որ ՀՀ հավատարմագրման չափանիշները և ինքնավերլուծության ու փորձագիտական զեկույցների ձևաչափերը 2011 թվականից ի վեր չեն վերանայվել, այսինքն՝ լիովին համապատասխանեցված չեն 2015 թվականի ՈԱԵՉՈՒ-ի պահանջներին՝ այդպիսով խոչընդոտելով բուհերի մրցունակության ու կրթության որակի միջազգային չափանիշներին համապատասխանելուն:

Վերոնշյալ խնդիրներից զատ, հավատարմագրված բուհերի փորձագիտական զեկույցների ուսումնասիրության արդյունքները ցույց են տալիս, որ կրթության որակի բարձրացման նպատակով բուհերի մեծ մասի ենթակառուցվածքները կա՛մ վերազինման անհրաժեշտություն ունեն, կա՛մ չեն համապատասխանում կրթության ժամանակակից պահանջներին, այնինչ նման խնդիրը, որպես իրավական պահանջ, պետք է դիտարկվեր ու լուծվեր լիցենզավորման շրջանակներում: Ուստի, կարելի է եզրակացնել, որ լիցենզավորման ու հավատարմագրման ներկայիս գործընթացները համահունչ չեն ու չեն փոխարացնում իրար, ինչը էապես ազդում է բուհերի գործունեության ու հատկապես կրթական ծառայությունների մատուցման որակի վրա:

Օրենսդրական հաջորդ խնդիրը կապված է բուհերի հաշվետվողականության և թափանցիկության մեխանիզմների անկատարության հետ: Ըստ «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ, 11-րդ հոդվածի 5-րդ իրավադրույթի՝ ՀՀ-ում պետք է ապահովվի բուհերի գործունեության թափանցիկությունը և հրապարակայնությունը: Բուհերի հաշվետվողականության ու թափանցիկության ապահովման նորմ ամրագրված է նաև 2011 թվականին ՀՀ կառավարության հաստատած հավատարմագրման 8-րդ չափանիշում, համաձայն որի՝ բուհերն իրենց ինքնավերլուծու-

թյան զեկույցներում պետք է ներկայացնեն ներքին և արտաքին հաշվետվողականության համակարգը, թափանցիկության ու հետադարձ կապի մեխանիզմները և գնահատեն վերջիններիս արդյունավետությունը: Այդուհանդերձ, ինքնավերլուծությունների, փորձագիտական զեկույցների և բուհերի պաշտոնական կայքէջերի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ լիարժեք չի գործարկվում բուհերի հաշվետվողականության համակարգը, անկատար են հետադարձ կապի մեխանիզմները: Մասնավորապես՝ ոչ բոլոր բուհերի կայքէջերում են հասանելի դրանց գործունեության վերաբերյալ տվյալները, օրինակ՝ Հոգաբարձուների խորհրդի, գիտխորհրդի, ռեկտորատի, կառուցվածքային ստորաբաժանումների նիստերի արձանագրությունները, ընթացիկ գործընթացների վերաբերյալ տվյալները, ներքին և/կամ արտաքին աուդիտի արդյունքներն ու եզրակացությունները, հավատարմագրումից հետո միջանկյալ մշտադիտարկման արդյունքները, բուհերում գործող ՄԿԾ-երի բովանդակության, շնորհվող որակավորումների վերաբերյալ տվյալները, ներքին և արտաքին շահակիցների՝ ՄԿԾ-ներից ու բուհի ռեսուրսներից բավարարվածության որակական ու քանակական վերլուծությունները, ռազմավարական ծրագրի մշտադիտարկման ու կատարողականի վերաբերյալ տվյալները և այլն:

Ի տարբերություն Հոգաբարձուների խորհրդի կազմի, Հավատարմագրման հանձնաժողովում ներգրավված չէ ուսանողական համակազմից ներկայացուցիչ, այն դեպքում, երբ ուսանողը Հավատարմագրման հանձնաժողովի կայացրած որոշման ազդեցության հիմնական կրողն է, կրթական ծառայությունների սպառողը: Այս համատեքստում հարկ է ընդգծել, որ Հավատարմագրման հանձնաժողովում ուսանողի ներգրավվածությունն ապահովելու փաստը դիտարկվել է նաև ՈԱԱԿ-

ի 2022 թվականի հավատարմագրման գործընթացում և Բարձրագույն կրթության որակի ապահովման եվրոպական ասոցիացիայի (ENQA) կողմից արձանագրվել վերջինիս արտաքին գնահատման զեկույցում [ENQA Agency Review, 13]:

Անդրադառնալով թափանցիկության մեխանիզմների անկատարությանը՝ հարկ է նշել, որ ՈԱԱԿ-ի կայքէջում հասանելի չեն բուհերի ինքնավերլուծությունները, ընթացիկ մշտադիտարկման արդյունքները, կրթական ծրագրերի մշտադիտարկման արդյունքները, ինչը խոչընդոտում է գործող օրենքով սահմանված պետական քաղաքականության սկզբունքների լիարժեք կիրառմանը:

Բարձրագույն կրթության որակի բարելավմանը խոչընդոտող հաջորդ առանցքային խնդիրներից է գրագողությունը, որը ակադեմիական բարեվարքության խախտման դրսևորումներից մեկն է: Ակադեմիական բարեվարքության տարրեր պարունակող իրավադրոյթներն ամրագրված են ՀՀ Սահմանադրության մեջ, ՀՀ քրեական օրենսգրքում, «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքում, ՀՀ գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգում, ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման 3-րդ չափանիշում, սակայն նշված փաստաթղթերով ամբողջովին չի կանոնակարգվում գիտակրթական համակարգում ակադեմիական բարեվարքության լիարժեք պահպանումը:

Ակադեմիական բարեվարքության քաղաքականությունն արտացոլող ներքին իրավական փաստաթղթեր (հայեցակարգեր, էթիկայի և ակադեմիական բարեվարքության կանոնակարգ, ուղեցույցներ և այլն) հաստատված են նաև ՀՀ բուհերում: Այդուհանդերձ, ակադեմիական բարեվարքության պահպանումը կրում է ավելի շատ ֆորմալ բնույթ. այն բավարար չափով չի մշակութայնացվել և որպես ա-

կադեմիական մշակույթի անբաժանելի տարր՝ չի արմատավորվել ՀՀ բուհերում հետևյալ պատճառներով՝

- ոչ բոլոր բուհերի կամ բուհերի ոչ բոլոր առարկայական ծրագրերում (նաև ոչ միասնական ձևաչափով) են ներկայացված ակադեմիական բարեվարքության պահպանման պահանջները,
- բուհերի կրթական ծրագրերում բացակայում են ակադեմիական բարեվարքության պահպանմանն առնչվող ուսումնական և վերապատրաստական դասընթացները, եթե տվյալ կրթական ծրագրերի մասնագիտական ուղղվածությունը չի ընդգրկում իրավաբանական կամ տնտեսագիտական ոլորտը,
- բուհերի ներքին շահակիցների (գլխավորապես ուսումնառողների) մեծ մասը կա՛մ հետաքրքրվածություն չի ցուցաբերում ուսանողների ձեռնարկներում, պատվո վարքականոններում, ներքին կարգուկանոններում և էթիկայի կանոններին առնչվող կանոնակարգերում առկա ակադեմիական ազնվության պահպանմանն առնչվող տեղեկատվության ձեռքբերման նկատմամբ, կա՛մ առհասարակ տեղյակ չէ այդպիսի ներքին կանոնակարգերի առկայությունից,
- ՊԴ կազմի կողմից գրական աղբյուրների հղման ճիշտ ձևերին և առհասարակ ակադեմիական գրագրության մաս հանդիսացող ակադեմիական ազնվության պահպանմանը վերաբերող տեղեկատվությունը հաճախ սահմանափակ է կամ ոչ լիարժեք, իսկ նշված խնդիրների լուծմանը միտված ուղղորդման տրամադրումը՝ ոչ միշտ արդյունավետ [Շահինյան, 129]:

Այսպիսով, կրթության որակի ապահովման ոլորտում առկա օրենսդրական խնդիր-

ների վերաբերյալ սույն վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ վերհանված խնդիրները սահմանափակում են Բոլոնիայի գործընթացով պայմանավորված կրթական բարեփոխումների իրականացման ամբողջականությունը, խոչընդոտում կրթական ծառայությունների որակի բարձրացմանը և, ընդհանուր առմամբ, ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգի լիարժեք գործարկմանն ու բուհերի մրցունակության բարձրացմանը: ՀՀ կառավարությունը, կարևորելով կրթության որակի բարձրացման պետական քաղաքականությունն ու հաշվի առնելով բարձրագույն կրթության օրենսդրական դաշտում առկա խնդիրները և օրենքների ընդունման ժամանակագրությունը, օրակարգում դրել է գործող օրենքի վերանայման հարցը: Արդյունքում, 2021 թվականին հանրությանը ներկայացվեց «Բարձրագույն կրթության և գիտության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը, որը միտված էր օրենսդրական խնդիրների վերացմանն ու բարձրագույն կրթության և գիտության ոլորտների համաչափ զարգացմանն ուղղված քաղաքականության ձևավորման և իրականացման հիմքերի ու պայմանների ապահովմանը [Բարձրագույն կրթության և գիտության մասին] ՀՀ օրենքի նախագիծ]: «Բարձրագույն կրթության և գիտության մասին» ՀՀ օրենքի նախագծով նախատեսվում է փոխկապակցել լիցենզավորման և հավատարմագրման գործընթացները, վերանայել գործող պայմաններն ու չափանիշները, մշակել և կիրառել նախահավատարմագրման գործիքակազմ, ինչպես նաև պարտադիր դարձնել կրթական ծրագրերի որակի արտաքին գնահատումը: Օրենքի նախագծով

նախատեսվում է նաև բուհերի կառավարման խորհրդի ձևավորման սկզբունքների փոփոխություն, հաշվետվողականության, թափանցիկության և ֆինանսավորման նոր մեխանիզմների մշակում ու կիրառում:

Եզրակացություն

Այսպիսով՝ ամփոփելով բարձրագույն կրթության որակի ապահովման ոլորտում օրենսդրական հիմքերի վերլուծությունը՝ կարելի է եզրակացնել, որ գործող օրենսդրության մեջ առկա բացերը խոչընդոտում են բարձրագույն կրթության որակի ապահովման համակարգի արդյունավետ գործառնմանը և, հատկապես, ՀՀ-ում կրթության որակի բարելավմանն ու բուհերի գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը: Սույն ուսումնասիրության արդյունքների համաձայն՝ գործող օրենքներում կրթության որակին վերաբերող հասկացությունները ժամանակավրեպ են և չեն համապատասխանում ներկայիս իրողություններին, հետևաբար հրատապ է այդ հասկացությունների վերանայումը:

Ի լրումն վերոնշյալի՝ գործող օրենքով սահմանափակվում են ՀՀ-ում որակի ապահովման (հավատարմագրման) գործընթացները, տուժում են բարձրագույն կրթության միջազգայնացմանն ուղղված միջոցառումները: Ընդհանուր առմամբ, նշված օրենսդրական խնդիրները անհնարին են դարձնում ՀՀ՝ ԵԲԿՏ-ին ամբողջությամբ ինտեգրումը՝ առաջ բերելով որակի ապահովման գործընթացների կազմակերպման և իրականացման մի շարք խոչընդոտներ:

Գրականության ցանկ

1. «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենք, 16 մարտի 2016, ՀՕ-34-Ն, 01.նոյեմբեր.2022:
2. Շահինյան Ա., «Մտավոր սեփականության կրթության կազմակերպման նախադրյալները և ռազմավարական մոտեցումները ՀՀ բուհերում»: Բանբեր Երևանի Վ. Բյուսովի անվան

պետական լեզվահասարակագիտական համալսարանի: Մանկավարժություն և հասարակական գիտություններ 2(41), Եր., Լինգվա, 2017, էջ 114-137:

3. «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենք, 20 հոկտեմբեր 2022, <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=103999>
4. «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծ, 20 հոկտեմբեր 2022, <https://www.e-draft.am/projects/4788/about>
5. ENQA Agency Review: National Center for Professional Education Quality Assurance Foundation). 20 հոկտեմբեր 2022, <https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/ANQA-external-review-report.pdf>.

THE ISSUES OF LEGISLATIVE REGULATION OF RA HIGHER EDUCATION QUALITY ASSURANCE SECTOR IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL REFORMS

Tatevik Movsisyan

Researcher

BSU, Chair of Education Management and Planning

tatevmovsisyan1907@gmail.com

Abstract

In this article, the legislative bases of the field of RA higher education quality assurance were analyzed and a number of issues were identified that limit the activities of the quality assurance entities, hinder the spread, strengthening and development of the quality culture in the Republic of Armenia, the improvement of the education quality as well as the refinement of efficiency, competitiveness, accountability and transparency of the higher education system.

A comprehensive study of normative-legal documents regulating the field of RA higher education quality assurance indicates that the concepts related to the education quality in those documents are outdated and do not correspond to current realities, so it is urgent to revise these concepts. In addition, measures aimed at the internationalization of higher education are affected by the application of existing laws, which is also a consequence of the contradictions in the normative-legal acts. Although since 2005 the Republic of Armenia has been taking steps to solve the issues in the field of higher education, the legislative issues, discussed in this article, make it impossible to fully integrate RA into the EHEA, bringing a number of obstacles to the organization and implementation of quality assurance processes.

Keywords. higher education, constitutional right to higher education, quality assurance, legislative issues of quality assurance, educational reforms.

Ներկայացվել է՝ 20.10.2022թ.

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 04.11.2022թ.